

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ПРАЗНИКА

Брой 24 • год. ХСVII • 27 декември 2019 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

ЧЕСТИТА НОВА ГОДИНА!

ВЕСЕЛИ ПРАЗНИЦИ!

КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА – В „АЛЕЯТА НА БЕЛЕЖИТИТЕ БЪЛГАРИ“

Президентът Румен Радев откри
памятника му в Борисовата градина

На 18 декември 2019 г. се навършиха 175 години от рождението на Капитан Петко войвода (18.XII.1844 – 7.II.1900) – символ на тракийското движение и български национален герой. Кулминацията на честването на тази годишнина, организирано от Съюза на тракийските дружества в България под патронажа на президента на Република България Румен Радев, бе откриването на бюст-памятник на легендарния войвода в „Алеята на бележитите българци“ в Борисовата градина, редом с паметниците на Ботев и Левски.

Почетният караул и гвардействият представителен духов оркестър са строени в алеята близо до паметника. Командирът на националната гвардейска част посрещна президента Румен Радев и му рапортува. Държавният глава и главнокомандващ Въоръжените сили прие строя и поздрави гвардейците по случай откриването на бюст-памятник на Капитан Петко войвода.

Звучи гласът на водещия актьора Мариус Донкин: „Днес се навършват 175 години от рождението на великия българин, легендарния войвода, гарибалдиец, борец за свободата и на други народи, закрилника на Беломорието и Родопите, революционера и организатора на борбите за освобождение на Македония и Одринско, основоположника на организираното тракийско движение Капитан Петко войвода. И израз на всенародната почит е издигането днес на негов бюст-памятник в Борисовата градина в „Алеята на бележитите българци“ по инициатива на Съюза на

тракийските дружества в България и с решение на Столичната община.“

И се претръпва към най-гържественния момент в церемонията – началникът на почетния караул подава команда: „За героите, отдали живота си в служба на родината, за по-Чест!“ Следва прерязването на лентата, което извършиха президентът Румен Радев, председателят на Съюза на тракийските дружества в България Красимир Премянов и кметът на Столична община Йорданка Фандъкова. След което бе отслужен водосвет от Белоградчишки епископ Поликарп – викарий на Българския патриарх и Софийски митрополит Неофит, и освещаването на паметника.

В приветствено слово към събралото се множество Красимир Премянов

– председател на СТДБ, припомни основните прояви на Съюза за честване на 175 години от рождението на легендарния български войвода, като акцентира на поставянето на паметник на Капитан Петко войвода на държавната граница на Република България при едноименния граничен пункт с Гърция, на Националната научна конференция, проведена във Варна, а за бюст-памятника му в Борисовата градина подчерта, че заслужено заема своето място до Левски и Ботев. Председателят на СТДБ благодари на автора на паметника проф. Валентин Старчев, на Столична община и на всички тракийци, с чиито усилия и доброволни дарения е реализирано това патриотично и благородно дело в памет на легендарния войвода, патрон на тракийци.

В словото си доц. д-р Тодор Чобанов – заместник – кмет на Столична община, заяви: „Борисовата градина, сърцето на нашия град, е замислена и създадена освен като парк и като място на паметта. Вече много поколения софиянци и българи се разхождат тук сред образите на най-бележитите българи на всички времена. Нашите деца прохождат край революционери и поети, край композитори и общественици, край достойните люде записали имената си в историята на България със златни букви. Сред тези светли образи се откроява гордият лик на една легенда Петко Киряков, превърнало се още приживе в легенда за българите от Беломорието и Родопите“.

ГОЛАТА ИСТИНА ЗА МАКЕДОНИЯ

ЛЮБОМИР ШОПОВ

Като дипломат, посланик, началник на отдел „Балкански страни“ на МВНР на Народна република България (1985–1988 г.) приветствам категоричното определение на Българската академия на науките от 3 декември т. г., че „официалният език в Република Северна Македония е писмено-регионална норма на българския език“. Това решение е взето по повод приета от Македонската академия на науките и изкуствата „Харта за македонския език“, която фалшифицира историческата истина по този изключително важен въпрос. Ще припомня, че през 1878 г. авторитетният и излизащ в Цариград френски вестник „Куриер де Л'Ориент“ публикува данни за етническия състав на населението в Тракия към същата година: мохамедани – 190 650, българи – 372 476, гърци – 147 984, евреи – 13 710, арменци – 10 440. Македонци няма. Няма данни за македонци и в османските архиви, отнасящи се до географски Македония.

Върховен израз на борбите на тракийските и македонските българи за освобождение от османското иго е Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г. Те са братя, принадлежащи към българския народ, и цялата световна преса от този период ги смята единствено за българи. А не както някои се опитват да го представят като Илинденско въстание и то на някаква си друга, измислена нация.

Добре е известно, че славянското население в Република Северна Македония (РСМ) е с български генетичен код. То целенасочено е разделяно от корена си след началото на 40-те години на миналия век и до днес в рамките на мащабна геополитическа операция.

Действията на България по отношение на Република Северна Македония през настоящата година са, меко казано, неудачни. Добросъседското ни поведение след обявяване независимостта на Македония и последвалите жестове на добра воля неизменно се приемат от Скопие като израз на слабост.

Народното събрание, Президентството и Министерският съвет на Република България не съгласуваха своевременно позицията, отговаряща на историческата истина за създаването на македонска нация на базата на българския етнос и за сметка на многовековната история на нашата държава, която стриктно да бъде отстоявана и провеждана от съответните институции.

Правителството се поддаде на външен натиск за ускорено подписване на Договор за приятелство, като не защити българския интерес по примера на Гърция, която не само че смени официалното наименование на Македония, но и изключи всякаква възможност за злоупотреби с историята и паметниците си.

Българските действия се одобряват от съюзниците ни по ЕС и НАТО, тъй като са в изпълнение на техните решения за приемане в Северноатлантическия алианс на РСМ, но тези действия пряко накърняват историческата истина, достойнството и националните интереси на България.

Решението на БАН за езика в РСМ е добър повод за цялостно преосмисляне на позицията на властта и координиране на **единна позиция на Република България**, съобразена с действителните български държавни интереси и одобрена от Народното събрание, която да позволи развитие на добросъседски отношения, но на чиста основа,

Продължава на 2-а стр.

ВОЕНЕН РИТУАЛ И ЗАУПОКОЙНА МОЛИТВА В СТАРА ЗАГОРА

Тракийското дружество „Одринска епопея“ в Стара Загора отбеляза 175 години от рождението на Капитан Петко войвода с военен ритуал и заупокойна молитва в парк „Тракия“. Организатори на честването пред паметника на Капитан Петко Войвода бяха Община Стара

Загора и дружеството. На честването бяха председателят на Общинския съвет Мария Динева, общински съветници, десетки граждани и членове на тракийското дружество. Участие в ритуала взеха военни от Втора тунджанска механизирана бригада, духовници от Старозагорската митрополия. Водещ на събитието бе Ивелин Керанов, директор на Драматичен театър „Гео Милев“.

Цанко Атанасов – председател на тракийското дружество в града на липите, произнесе трогателно слово за легендарния войвода и благодари на Община Стара Загора за подкрепата, която оказва на тракийци. Той информира участниците в тържеството, че на 18 декември местното тракийско дружество ще участва в София в тържественото откриване на бюст – паметника в Борисовата градина.

За активна дейност в полза на тракийската кауза ръководството на Съюза на тракийските дружества в България удостои с почетни юбилейни медали кмета Живко Тодоров и ресорния му заместник Иванка Сотирова, Диана Атанасова, началник на отдел „Култура“ на общината, Дарина Гайдарова, директор на VI ОУ „Св. Никола“, Ивелин Керанов, директор на Драматичния театър „Гео Милев“ и командира на Втора механизирана бригада – бригаден генерал Стоян Шопов.

За проявите в различни градове в страната, посветени на Капитан Петко войвода, ще разкажем и в следващия брой.

СПОРАЗУМЕНИЕ С ОТЕЧЕСТВЕНИЯ СЪЮЗ

Споразумение за взаимодействие и сътрудничество бе сключено между Съюза на тракийските дружества в България и сдружение „Отечествен съюз“. То бе подписано в централата на Отечествения съюз от председателя на СТДБ Красимир Премянов и председателя на Отечествения съюз Симеон Симеонов. Най-важното в споразумението е защитата и подкрепата на българщината, отстояване на имуществените права на тракийските бежанци и техните потомци, родолюбивото възпитание на българските граждани и развитие на нравствените ценности на българския народ, противопоставяне на проявите на шовинизъм, сепаратизъм, национален nihilизъм и др. Решено бе да се организират съвместни мероприятия по повод на национални и местни празници за съхраняване на историческата памет и народните добродетели, българщината и славата на Отечеството в страната и чужбина, включително за обгрижването на българските църкви в Одрин.

Продължение от 1-а стр.

„Нека тук, край новия му паметник, в Борисовата градина да си припомним отново и отново за героизма и волята на този невероятен човек, който отдаде целия си живот за отечеството и умря с отворени очи вперени в свободата на българите в Македонския край. Поклон пред паметта на Капитан Петко войвода. Да живее България“, завърши Тодор Чобанов.

В словото си президентът Радев обобщи смисъла на този ден: За мен е чест в годината, в която отбелязваме 175 години от рождението на Капитан Петко войвода, да отдадем поредния знак на признателност към великия революционер и борец за свобода. „Неустоимият стремеж към свобода и човешко достойнство на Капитан Петко войвода не се вместише в национални граници и не признаваше многократното числено превъзходство на противника. И във време на робство, и в дните на свободна България, той стоеше прав и непоколебим в защита на онеправданите и подтиснатите“, заяви президентът Румен Радев.

Държавният глава подчерта, че „Алеята на бележитите българи“ събира онези, които със слово и оръжие са посветили живота си на свободата и благоденствието на българския народ, а техните паметници напомнят за пре-

КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА...

дизвикателствата, борбите и върховете в националния ни летопис. „От днес своето заслужено място тук има и великият борец за свобода, едно от най-тачените лица на тракийската кауза – безсмъртният Капитан Петко войвода“, посочи Румен Радев.

„Днес той заема своето място сред бюстовете на Левски и Ботев, на Делчев и Александров като един от най-големите закрилници на Родопите и Беломорието и е сред колосите на национално-освободителното ни движение“, каза още президентът. По думите му стожерите на българщината и на националното ни достойнство в 13-вековната ни история са много, но Капитан Петко войвода е един от най-значимите, пленил сърцата на поколения българи със смелост, чест и всеотдайност.

Президентът благодари на Съюза на тракийските дружества в България, на Столична община, на проф. Валентин Старчев, затова че с общи усилия са успели да реализират този значим принос към родната памет на българите. „Аз съм убеден, че този паметник няма да запустее така, както и името на Капитан Петко войвода се носи през София, през Рим до Антарктида. Убеден съм, че и идните поколения ще намират в него пример

за родолюбие, достойнство и мъжество. Поклон пред паметта и делото на великият българин Капитан Петко войвода“, завърши словото си Румен Радев.

Водещият припомня вълнуващи думи за Петко войвода от негови съвременници. Квартет „Славей“ изпя „Ясен месец“ – песен, написана от войводата поет Яни Попов. Повече от сто са народните песни, посветени на Петко войвода. Влизането във фолклора е заявка за прекрачване във вечността. Капитан Петко войвода отдавна си е осигурил безсмъртието. Илия Луков, обърнат към паметника, изпя най-известната и най-обичаната от тези песни – „Петко льо, капитанине...“

С падане на колена и едноминутно мълчание присъстващите почетоха паметта на Капитан Петко войвода. Бо-

жана Богданова – председател на Националната тракийска инициатива „Завръщане към корените“ и член на ВК на СТДБ разпръсна край паметника пръст от Доганхисар (Есеми) – родното място на Капитан Петко войвода, и от неговия гроб, който се намира във Варна. Честването завърши с поднасяне на венци и цветя пред паметника на Войводата.

На откриването на паметника присъстваха още народният представител д-р Георги Йорданов – председател на тракийското дружество „Войвода Руси Славов“, Йоана Христова – заместник кмет на Столична община, генерал-лейтенант (о.р.) Атанас Запрянов – заместник министър на отбраната, Милен Люцканов – заместник министър на външните работи, ген.

(о.з.) Златан Стойков – председател на Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва, арх. Анастас Карчев – кмет на Община Свиленград, Симеон Симеонов – председател на Отечествения съюз, заместник-председателите на Централното ръководство на СТДБ Краснодар Беломорски, Михаил Вълков и ген. Тодор Бояджиев, Стефан Начев – главен секретар на СТДБ, членовете на Централното ръководство Чавдар Георгиев и Цанко Атанасов, Петър Янков – зам. председател на ВК на СТДБ и председател на тракийско дружество „Петко Войвода“ в Перник, членовете на ВК на СТДБ Нели Ташева – председател на тракийското дружество „Стоян Мавродиев“ в Търговище, Коста-

динка Димитрова – почетен председател на тракийското дружество „Капитан Петко войвода“ в Казанлък, Милка Спасова – председател на тракийското дружество „Капитан Петко войвода“ в Карнобат, д-р Ваня Иванова – член на ръководството на ТЖС, д-р Ваня Стоянова – научен секретар на ТНИ, Божана Богданова – председател на Националната тракийска инициатива „Завръщане към корените“, Недялко Комнев – председател на Централен клуб „Ветерани тракийци“, Величко Пачилов – председател на клуб „Родопи“, Донка Петрова, Мария Божкова, Тодор Коруев – гл. редактор на в. „Тракия“, тракийци от цяла България – от София, Варна, Стара Загора, Пловдив, Търговище, Казанлък, Ямбол, Карнобат и др., представители на политически партии, представители на Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва, представители на Руското посолство в България, граждани и гости на столицата.

В церемонията се включиха ученици от столичните I-во СУ „Пенчо П. Славейков“, 2-ро СУ „Емилиян Станев“, 129-то ОУ „Антим Първи“, 148-мо ОУ „Проф. Любомир Милетич“. Тя бе за тях урок по история. Макар че вестниците пишат, че хайдушкото движение няма да се учи вече в шести клас.

ИСТОРИЧЕСКИ И СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ДЕЛОТО НА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

Научна конференция във Варна посветена на 175 години от рождението на легендарния българин

Варна бе домакин на Национална научна конференция, посветена на 175 годишнината от рождението на Капитан Петко войвода. Тя се проведе на 13 декември т.г. в Юнашкия салон на Община Варна и бе под надслов: „Делото на Капитан Петко войвода – исторически и съвременни измерения“ и е част от националната програма на честванията на 175 години от рождението на легендарния българин. Организатори на научния форум са Съюзът на тракийските дружества в България, Тракийският научен институт и неговият филиал в морската столица, с подкрепата на Община Варна.

Конференцията бе открита от доц. Геноева Михова – председател на филиала на ТНИ във Варна. Тя приветства участниците и съорганизаторите, благодари на Община Варна за последователната подкрепа на тракийската кауза и предоставената зала за провеждането на конференцията, и се спира на значението на Капитан Петко войвода за варненци. Доц. Михова предаде на участниците в конференцията специални поздравии и пожелания за ползотворна работа от големия български актьор тракиец Васил Михайлов, който превъплъти образа на легендарния войвода в телевизионен сериал.

В словото си Красимир Преманов – председател на Съюза на тракийските дружества в България, приветства участниците в научния форум, поднесе благодарността на тракийци към Община Варна за оказваната подкрепа и към доц. Геноева Михова и нейните сътрудници за организацията на конференцията. Той представи участващите от София: член кор. на БАН проф. д-р Васил Проданов – директор на Тракийския научен институт, проф. д-р Светозар Елдров от Института за балканистика с Център по тракология в БАН и член на Тракийския научен институт, проф. д-р Илия Тодев – от Института за исторически изследвания в БАН, предишен негов директор, доц. д-р Георги Митринов от Института за български език в БАН, д-р Ваня Стоянова – научен секретар на ТНИ, д-р Ваня Иванова – член на ТНИ и редактор на сайта на СТДБ, Тодор Корув – главен редактор на в. „Тракия“. Председателят на СТДБ акцентира на значението на конференцията като част от Програмата на Съюза и ТНИ за отбелязване на 175-ата годишнина от рождението на Капитан Петко войвода, като информира присъстващите, че всички прояви през изтичащата година се провеждат под знака на тази годишнина. Той подчерта, че 2019 г. ще остане паметна в историята на Съюза на тракийските дружества в България с поставянето на паметника на Капитан Петко войвода на държавната граница на Република България при едноименния граничен пункт с Гърция. Красимир Преманов заяви, че този паметник има особено символично значение, което се определя от мястото и начи-

на, по който е поставен – с поглед на Войводата към отнетото от България Беломорие, за освобождението на което той е посветил живота си и за да напомня на гръцките власти за необяснимия им отказ да бъде увековечена неговата памет с паметник или паметна плоча в родното му място – Доганхисар (Есеми). Кулминация в тържествата за 175-та годишнина на Капитан Петко войвода ще е предстоящото откриване на бюст-паметника на легендарния войвода и патрон на тракийци в „Алеята на бележитите българи“ в Борисовата градина редом с паметниците на Ботев и Левски. То ще се състои на 18 декември, а лентата ще пререже Румен Радев – президент на Република България, под чието патронаж е реализирана програмата на Съюза за честванията на бележитата годишнина.

Коста Базитов – заместник-кмет на Община Варна, приветства участниците в конференцията, чието провеждане във Варна оцени високо на фона на значението на Капитан Петко войвода за варненци. В словото си той подчерта значението на познанието за миналото като важна предпоставка за бъдещето.

Първата секция на конференцията бе посветена на национални аспекти от участието на Капитан Петко войвода в националноосвободителните борби на българския народ и отражението им в литературата, фолклора и историографията. Научният форум започна работата си с въспителен доклад на чл. кор. проф. д-р Васил Проданов, който разгледа мястото на Капитан Петко войвода в историческата памет. Той разкри как историческата памет за този национален герой се определя в паметници, книги, филми, доближи го до най-високите върхове в нашата история – Левски и Ботев, като очерта четири етапа в развитието на Петко войвода – хайдутство, участие в освободителното революционно движение у нас и в чужбина, освободителни действия в Руско-турската война и дейността му като деец на македоно-одринското революционно движение. Из-

рично ораторът подчерта ролята на тракийската организация Капитан Петко войвода да получи заслуженото си място в Пантеона на Отечеството. Докладът на проф. д.и.н. Илия Тодев бе посветен на предосвободенското бунтовничество в Тракия и Капитан Петко войвода. Той запозна слушателите с предходниците на Петко войвода, спирайки се на Факийското предание, на подвизите на войводите Индже, Вълчан, Христо и Ангел, а така също и на различните освободителски начинания в Одрин и Свиленград, посещенията на Левски, всичко тава предшества хайдушките и революционните действия на Петко Киряков.

Проф. д-р Светозар Елдров се спира на мястото и ролята на Капитан Петко войвода в съпротивата срещу несправедливите решения на Берлинския конгрес (1878/1879 г.). Той проследи как Петко войвода се превръща от регионален деец в Родопския край и Тракия в национален герой. След като смазва родопски метеж на полук. Сенклер – Хидает паша и т. нар. Гюмюрджинска република, и след съвместните му действия с комитетите „Единство“ в Пловдив, Станимака и Хасково да защитава териториите, освободени от руските войски, го превръщат във величана от национален мащаб. По-късно тази тема бе продължена от Емил Вражеков с доклада „Ролята на Капитан Петко войвода в Руско-турската война“.

Д-р Слави Славов изнесе доклад за на тема: „Дружество „Странджа“ и организираното тракийско движение в България.“ Младият учен изрично подчерта, че първата организация на тракийците първоначално има за цел да обедини бежанците от Одринско в Княжеството, постепенно тя разширява дейността си в руслото на общата македоно-одринска революционна дейност.

Доц. д-р Георги

Митринов анализира едно благодарствено писмо до Капитан Петко Войвода от българското население в Дедеагачко (1878 г.). Той направи езиков и антропологичен анализ на текста на писмото, подписано от жителите на Дервент, Еникьой, Чобанкьой и Бадомя. Този анализ разкрива народностния състав на населението, което се обръща с благодарност към Войводата, който го е защитил.

Д-р Ваня Стоянова изнесе интересни факти, свързани с Капитан Петко войвода и националноосвободителното движение в края на XIX и началото на XX век. Писателят Тодор Корув запозна присъстващите с мястото на Капитан Петко войвода в българската историография, литература и публицистика.

Проф. Росица Ангелова бе посветила своя доклад на фамилия Драгулеви от Малко Търново на кръстопътя между Тракия и Македония. Известният певец на Тракия Лазар Налбантов анализира присъствието на Капитан Петко войвода в българския фолклор. Той изтъкна приноса на Васил Стоин за откриване на песните за Капитанина, и голямата роля на сборника „Де се е чуло, видело – в едно царство два царя“, в който Михаил Букурушлиев представя 51 песни от Тракия и Родопите, посветени на легендарния войвода. Д-р Даниела Вичкова-Нушева е нарекла своя доклад-научно съобщение „Още веднъж за снимката на Христо Ботев, подарена на Петко Киряков“.

Втората секция на конференцията бе посветена на живота и дейността на Капитан Петко войвода

във Варна. Тя започна своята работа с представянето на документалния сборник „Войводата Капитан Петко Киряков“, чиито автор е варненският изследовател Борислав Дряновски. Книгата е издадена от Съюза на тракийските дружества в България, ТНИ и неговия филиал във Варна със съдействието на издателство „Славена“. В сборника са включени новооткрити документи, които хвърлят допълнителна светлина за живота и дейността на легендарния войвода, пребивавал във Варна от 1879 до 1900 г. Във втората секция на научната конференция, ръководена от ас. Симеон Кулиш, бяха представени докладите „Капитан Петко войвода и Варна“ на Станка Димитрова, „Документи на изследователите на делото на Капитан Петко, съхранявани в ДА - Варна. Статии, изследвания и книги“ на Гергана Пламенова и „Истината за насилието над Капитан Петко войвода“ от Петър Стоянов и полковник (о.з.) Атанас Недев. Д-р Димитрина Александрова говори на тема: „Капитан Петко войвода и отношенията му с Малък Петко“ и изясни някои клевети, които целят да опетнят войводската и човешката слава на Голям Петко. Недоразуменията, които те раждат като са използвани с нечисти цели. Темата на Веселин Тракийски бе по-обща: „Делото на Капитан Петко войвода в миналото и днес“.

Прочетен бе и докладът на Веска Ламбова от Шумен, наречен „Село Капитан Петко, област Шумен“, посветен на историята с построяването на паметника в едно село, зеселено предимно с турци. Д-р Николай Илчев изнесе интересен доклад „Съдебното преследване на Капитан Петко войвода по време на Стамболовото управление и съдебната му реабилитация след падането от власт на Стефан Стамболов.“ А библиотекарката Кристиана Димчева говори на тема: „Капитан Петко войвода в библиотечни проекти.“ Тя разгледа личните фондове на Васил Попвасилев, Петко Китипов, Петър Стоянов, Христина Стоева и Борислав Дряновски. Д-р Красимира Узунова е изпратила своя доклад на тема „Капитан Петко войвода в паметта на град Хасково“. Тя е автор-съставител на излезлия тези дни албум „Капитан Петко войвода – закрилник на Тракия“, издание на РИМ-Хасково.

Официален гост на събитието бе и председателят на Съюза на запасните офицери вицеадмирал Петър Петров. „Разглеждаме делото на Капитан Петко войвода в национален мащаб, това, което той е свършил във Варна, но също така и във военно отношение. Неговата тактика и стратегия при тези десетки успешни сражения, които е водил.“ Симеон Кулиш съобщи, че след събитието ще излезе от печат и сборник с изнесените доклади. „Това е важен момент, тъй като доста конференции се провеждат в страната, но не излиза на бял свят, това, което е изнесено и малко хора имат достъп до интересни факти от живота и делото на Капитан Петко войвода“, добави още историкът. Докладите на участниците в конференцията, в които авторите споделиха резултатите от своя изследователски труд, се радваха на интерес от медиите и присъстващите в залата.

РУСЕНСКОТО ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО ПРАЗНУВА...

Цветя пред паметната плоча на Христо Ботев в Гюргево

На 7 декември т. г. Русенското тракийско дружество отбеляза 98 години от създаването си с поход до речната гара в Гюргево, на която има паметна плоча на румънски и български език, напомняща, че от това място великият български патриот и революционер Христо Ботев и неговата чета на 16 май 1876 г. са тръгнали с кораба „Радецки“, за да вземат участие в борбата за националното освобождение на българския народ. На събитието присъства Красимир Премянов – председател на СТДБ, членове на Върховния комитет на Съюза: д-р Ваня Стоянова – научен секретар на Тракийския научен институт, д-р Ваня Иванова – член на ръководството на Тракийския

женски съюз и редактор на сайта на СТДБ, и Мария Божкова – член на Върховния комитет. Тържеството започна със слово на председателя на дружество „Тракия“ Гено-

вева Божкова, която приветства гостите и припомни, че плочата на български език в памет на Ботев, е поставена в Гюргево преди 11 години по инициатива на Тракийския

младежки съюз към СТДБ и на тракийското дружество в Русе. В словото си Ралица Йосифова припомни трагичната история на тракийци, прогонването им от турците от родните места в Тракия и заселването им в дунавския град, който се превръща във втори техен дом. Председателят на СТДБ поздрави русенските тракийци с празника и припомни за предстоящите мероприятия на Съюза, посветени на 175-годишния рождението на Капитан Петко Войвода – провеждане във Варна на научна конференция, посветена на живота и делото му и откриване на паметник на Войводага в „Алеята на бележитите българи“ в Борисовата градина в София. Тържеството завърши с изпълнения на дамската вокална група към тракийското дружество в Русе и поднасянето на цветя пред паметната плоча на Христо Ботев.

На 9 декември т. г. в Литературния салон „Тракия“ се състоя представяне на библиографския труд на родоповеда Петър Маринов „Родопски книгопис“. Представянето бе организирано от клуб „Родопи“ към Съюза на тракийските дружества в България. Присъстваха председателят на СТДБ Красимир Премянов, изтъкнати учени – членове на Тракийския научен институт, членове на Софийското тракийско дружество. Тук бе и синът на Петър Маринов – Александър, който е и издател на книгата.

Разговорът за колосалния библиографски труд и за неговия автор започна още водещият Величко Пачилов, председател на клуб „Родопи“, той даде думата на доц. д-р Георги Митринов. Той разказа за нелекия живот на Петър Маринов, който трябва да преодолява както консерватизма на баща си овчаря, да се справя с немощията, за да учи и да се образова, за да се превърне в сериозен изследовател на Родопите – ученик и продължител на Стою Н. Шишков. А в социалистическо време плаща незаслужено грехове, които няма, заради дейното си участие в Българомохамеданската културно-просветна организация Дружба „Родина“, която новата власт обявява едва ли не за фашистка. И въ-

„РОДОПСКИ КНИГОПИС“ В ЛИТЕРАТУРНИЯ САЛОН „ТРАКИЯ“

Гост бе Александър Маринов – издател на фундаменталния труд

преки че не му позволяват да публикува и не го пускат да прекрачи от татък Асеновград, той работи неуморно и оставя богато книжовно наследство, посветено на Родопска планина и нейните люде. Една част от това наследство излезе в сътрудничество с Николай Хайтов, а синът му Александър Маринов – документалист и бивш директор на Държавния архив в Пловдив, издава повече от 20 заглавия – романизираната биография „Някога...“, „Смолян в миналото“, „Сто и двадесет години Проглед“, „Балкан-

ската война и българите мохамедани в Родопите“, „Христо Караманджуков – радетел на българщината в Родопите“, няколко книги за видни дейци на Дружба „Родина“ и др.

Доц. Митринов разкри предисторията на „Родопски книгопис“, поръчан на Петър Маринов от БАН, който да две години издирва всичко писано за Родопите и българите мохамедани от Античността до съвременното, тогава работи като секретар в библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив. Като завършва писането предава библиографския труд в БАН, където стои близо 70 години, без да види бял свят. И сега този обемест труд от 500 страници излиза благодарение на Ал. Маринов и други наследници на родоповеда. И тъй като с неговото издаване се занимава специалист като Ал. Маринов, книгата излиза както е съставена от авто-

ра, но има и именен, географски и тематичен показател.

На представянето говори и Александър Маринов. Стоян Райчевски и Тодор Корув разказаха спомени за Петър Маринов, д-р Ваня Стоянова благодари на издателя от името на учените от Тракийския научен институт, за които изследванията на Петър Маринов са безценни, а председателят на СТДБ Красимир Премянов прегърна Александър Маринов и го поздрави за неговата родолюбива

дейност – да издава книжовното наследство на Петър Маринов.

С едноминутно мълчание бе почетана паметта на Стафан Данаилов.

ДАРИТЕЛИТЕ ЗА ПАМЕТНИЦИТЕ НА ВОЙВОДАТА

Продължаваме със списъка на дарителите за новите паметници на войвода – в ГКПП „Капитан Петко войвода“ и в Борисовата градина:

От Одеса: Антон Киссе, Асоциация на българите в Украйна
От София: д-р Ваня Иванова, Божана Богданова, Димитър Михайлов, Росен Янков, Димитринка Смолева, Петко Стамболиев, Петко Станков, Станка Чакарова, Георги Илиев, Веселин Турмачки, Влади Турмачки, Владо Турмачки, Гинка Николова, Константин Богданов, Георги Богданов, Евелина Богданова, Кремена Богданова, Константин Богданов-младши, Магдалена Богданова, Валентин Минчев, Антон Минчев
От Варна: Георги Георгиев
От Свиленград: Анка Атанасова, Нико Попов, Диан Попов, Стефан Попов, Димитър Никол
От Павликени: Румяна Борисова, Лазар Борисов, Татяна Трифонова
От Сливен: Мария Лазарова, Мария Стоянова, Кина Павлова, Даниела Христова

ИЗЛОЖБА В ТЪРГОВИЩЕ ЗА КАПИТАН ПЕТКО ВОЙВОДА

В Търговище бе открита изложба, посветена на 175-та годишнина от рождението на Капитан Петко войвода. Експозицията „Живот в името на хората, справедливостта и свободата“ е дело на Регионална библиотека „Христо Смирненски“ – гр. Хасково. В Търговище тя гостува по покана на тракийското дружество

„Стоян Мавродиев“. Изложбата бе открита от Нели Анастасова – председател на Тракийското дружество в града. Пред присъстващите тя представи шрихи от житейския път на легендарния войвода и патрон на тракийци. На откриването присъства областният управител на област Търговище Митко Стайков, кметът на Община Търговище д-р Дарин Димитров, секретарят на общинската администрация, Христилина Халачева, членове на тракийското дружество в Търговище, потомци на бежанци от Беломорска Тракия и др. Музикален поздрав към всички тях направи вокален състав към ансамбъл „Мизия“ – Търговище.

тът на Община Търговище д-р Дарин Димитров, секретарят на общинската администрация, Христилина Халачева, членове на тракийското дружество в Търговище, потомци на бежанци от Беломорска Тракия и др. Музикален поздрав към всички тях направи вокален състав към ансамбъл „Мизия“ – Търговище.

„СТАРИЯТ УЧИТЕЛ“ — ВЪЗРОЖДЕНЕЦ И РЕВОЛЮЦИОНЕН ДЕЕЦ

155 години от рождението на Вълко Шишманов (1864–2019)

ГЕОРГИ МИТРИНОВ

Има исторически личности, които с направеното от тях надскачат тесните хронологични и тематични рамки, служещи за критерии в историческата наука. Такава една ярка личност се явява възрожденският и революционен деятел от с. Карлуково, Ахъчелебийско Вълко Иванов Шишманов, известен сред съвременниците си и за идните поколения, като „учителя“ и „старият учител“. Представител е на знаковия за с. Карлуково Шишмановски род. Най-големият син на Иван Вълков Шишманов – Иван кехая, който бил заможен, имал над 1000 овце и изкупил две девети от планината Буруна и Имарет дере. Включвал се в обществените инициативи на селото. Дарил 50 турски лири за построяване българска черква в Гюмюрджина.

Вълко Шишманов завършва първоначално образование в средишното с. Устово при учителя Илия Бялковски (1875–1877), който е с потекло от Карлуково – син е на среднородопския възрожденски деятел Киряк Бялковски от Устово и на карлуковката Мария Димитрова Кирякова. После е поканен от устовските общинари, вероятно по препоръка на учителя му Илия Бялковски, за негов помощник в тамошното училище. А е едва 14-годишен. Но на толкова става учител Емануил Тодоров Беев – друг ярък възрожденски и революционен деятел от с. Карлуково; родоповедът Христо Попконстантинов от съседното с. Петково, Ахъчелебийско и др.

През 1878–1880 Вълко Шишманов завършва с отличие първи и втори клас на Околийското класно училище в Станимака (дн. Асеновград), където отново е ученик на учителя Илия Бялковски. Поради болест прекъсва обучението си, прибира се в Карлуково, където учителства през 1880–1882 г. През 1882–1883 г. завършва трети клас в Пловдивската гимназия, като взема изпитите с отличие, поради което му е отпусната стипендия за продължаване на обучението в Русия, но поради болест, се отказва! Така е пропусната възможността, която се открива пред него, да продължи образованието си. Можем само да предполагаме докде би продължил в развитието си надареният родопчанин. През 1883 г. е учител в с. Петково, Ахъчелебийско. Но на следващата година карлуковци го уговарят отново да бъде учител в родното село. А за да се съгласи, той поставя някои условия пред

карлуковските първенци: да се построи нова училищна сграда; да се покани съселанинът и съратникът му Манол Тодоров Беев, също учител тогава, за свещеник (били са в приятелски връзки и са в основата на по-сетнешния „културно-просветен подем“ в селото); да се поведе борба против отварянето на кръчми в селото и за ограничаване употребата на алкохол по празници (много преди 20-те години на XX в., когато с референдум в Карлуково са затворени кръчмите). Условието му са приети и за 3 месеца сградата на новото училище била съградена. През 1884 г. то е отворено. За образец на уредбата му Вълко Шишманов приема тая, утвърдена в училищата в тогавашна Източна Румелия (програми, правилници, учебници). Преценявайки своето равнище на педагогическа подготовка, учителят посещава устройваните педагогически курсове в Източна Румелия. Снабдявал се с педагогическа литература от там. Абонат бил на сп. „Училищен дневник“, издавано в Пловдив, на вестниците „Новини“ и „Глас“, издавани в Цариград. Така той добил първенствувача роля сред учителството в Ахъчелебийско (дн. Смолянско) и през лятото на 1898 г. Българската екзархия го удостоява с длъжността главен учител в Ахъчелебийско. Всяка събота, пазарният ден в средишното с. Устово, отивал там, където се събирали учители от училищата в района и обсъждали учебната дейност (доставяне на учебници, педагогическата работа, разпределяне датите за годишните тържествени изпити в края на учебната година и др.). Учителствал в селата Карлуково, Петково, Устово – 1885/6, Горно Дерекъой (Момчиловци) – 1900 г. Инспекторът Г. Фотев от Одринската митрополия към Българската екзархия го определя в своите доклади от проведените инспекции като „един от най-начетените и добре запознати с учебното дело народни учители, който следи развитието на педагогическата книжнина и с жив интерес се отнася към всяка нова проява из областта на педагогиката“ (1900 г.). Педагозите знаят колко отговорна е работата на учителя, а трябва да се отбележи, че поради материални затруднения в издръжката на карлуковското училище, В. Шишманов за дълги периоди учителствал сам на 4 отделения. Учениците понякога достигали до 120!

Инициатор е за откриването на Неделното училище в Карлу-

ково (1885–1890 г.), чиято основна цел била борба срещу неграмотността в селото. Освен да четат и пишат, мъжете и жените от по-младото поколение се огромявали и по вероучение, смятане, отечественознание, хигиена. Заедно с Емануил Тодоров Беев провеждат занятията в сградата на училището. Дейността на Неделното училище е прекратена от официалните османски власти, но по сведения на Вълко Шишманов в писмото му до Илия Бялковски от 20-те години на XX век, 60 процента от по-големите момчета, момичета и от жените се научили да пишат и четат. Инспектор Г. Фотев от Одринската митрополия към Българската екзархия в свой обширен отчет от 1906 г. пише за Карлуково: „Тук има ученолюбиви хора, затова училището е най-добре уредено от всички училища“, а учителят Вълко Шишманов е определен като „много развит и просветен човек... Извънредно добрата работа на този учител и дейността му между селяните, заслужават да бъде похвалена“.

На 20.09.1925 г. в с. Райково, Пашмаклийско по инициатива на Окръжната училищна инспекция в Пашмакли и на Министерството на просвещението се организира тържествено честване на юбилеи на заслужили и дългогодишни учители в Среднородопието, сред които е и Вълко Ив. Шишманов от с. Карлуково, учителствал 44 години. От името на юбиларите е произнесена реч, написана от Вълко Шишманов и прочетена от Васил Чинков – тогавашен председател на Пашмаклийския окръжен съвет. В нея се прави обзор на просветното дело в Среднородопието през Възраждането (XIX в.). Посочват се знакови личности, оставили диря в тая област: възрожденски учители от Устово, Райково и от останалите среднородопски села като Илия Бялковски, Марко Савов, Димитър Македонски и др.; възрожденски деятели като Келеш Саващо, Хаджи Христо Попгеоргиев от Устово; свещеник Анастас Димитров, поп Пала, Данаил Костов и др. от Райково; карлуковците братя Шопови, Георги Журналът, Емануил Тодоров Беев; петковците поп Костадин Манолов, Христо Попконстантинов, Марин Славов и др. Накрая авторът на текста скромно добавя

за виновниците за тържеството: „А пък колкото до нас, неколцината скромни дейци, има само едно, а именно че ние ходехме по стъпки – светили, подвизавахме се скромно, тихо и безшумно, но упорито и твърдо, тъкмо по примера и поуката, които почерпихме от тях...“. Текстът включва и апел към младите учители, като се акцентува на отговорността на учителя в неговата народополезна работа: „Учителят е душата на училището. Учителят у един народ – това е факелът, който осветлява пътя в живота, това е неговата сила, неговата подкрепа, цялото негово бъдеще... Нека се помни от всички, че тя (майка България – бел. ред.) очаква много от вас и сега и за в бъдеще“.

През 1921 г. Вълко Шишманов е награден от Министерството на просвещението с орден „Кавалерски кръст“ пета степен, придружен с благодарствено писмо от тогавашния министър на просвещението Стоян Омарчевски (24.05.1921 г.).

Широка е дейността на възрожденския деятел от Карлуково като общественик. Един от основателите е на дружество „Помощ“, създадено през 1886 г. и на дружество „Съгласие“, възникнало през 1888 г. Инициатор е за създаване на училищна и читалищна библиотека, чийто общ книжен фонд включвал впечатляващите за това време 1500 тома литература. Вълко Шишманов се изявява и като събирач на фолклор. Сътрудничел на родоповедите Христо Попконстантинов и Стою Н. Шишков, с когото били в близки отношения. Христо Попконстантинов описва в пътеписа си „От Вишоша до Родопа“ (Пловдив, 1970) как на 03.07.1883 г. след черковна-

та служба в училището на Карлуково учителят Вълко Шишманов чете на представители на овчарското съсловие в селото свой проектоустав за създаване на овчарски еснаф в Карлуково. Вече имало долгерски и абаджийско-терзийски еснаф. В проекта се споменавало за годишни вноски, за даване пари под лихва 12 процента, за подпомагане на сираци, на обществени учреждения като училище и черква и др.

Дейността му била свързана и с черковната институция в Карлуково. Голяма дружба имал с друг ярък възрожденски деятел от селото – Емануил Тодоров Беев (поп Манолъ), дългогодишен архиерейски наместник на Ахъчелебийско. Когато архиерейското наместничество било със седалище в с. Карлуково, Вълко Шишманов бил неплатен секретар на наместничеството. Двамата работели заедно в подбора на подходящи подготвени учители и свещеници за училищата и черквите в района, както и за решаването на различни възникнали въпроси.

Именитият възрожденски деятел бил активен революционен деец. През 1896 г. се създава първото революционно братство в Среднородопието, в Чепеларе от Андон Дечев – брат на книжовника Васил Дечев. В него членува и свещ. Ангел Инджов от с. Карлуково, тогава свещеник в с. Долно Дерекъой. През 1898 г. революционни братства се организират в селата Устово и Карлуково. В последното село инициатор е учителят Вълко Шишманов. Включват се 7 местни първенци, включително свещ. Ангел Инджов. В 1900 г. братствата прерастат в революционни комитети. През 1901–1902 г. с брат му Пею са учители в Карлуково. През пролетта на 1903 г. Пею Шишманов минава в нелегалност и Вълко остава легален таен ръководител на революционната организация в Карлуково. Псевдонимът му е Балкански. Посреща и изпраща революционни деятели, приема и препраща революционната поща. Всички младежи над 20 г. са членове на организацията и заслуга за това има той. Били записани 107 младежи доброволци четници от селото. По време на Илинденско-Преображенското въстание за кратко се премества в Чепеларе. Присъства на Родопския конгрес в местността „Св. Дух“ край Карлуково. През 1901 г., след убийството на революционните дейци от Устово Шапарданов и Дечо Стояновски е арестуван по подозрение в революционна дейност, но чрез познанства и откуп се спасява от затвора. Може да се предположи, че през 1904 г. при самоубийството на знаменосеца на карлуковската чета Колю Шишманов и последвалите събития в Карлуково (излагане трупа на революционера и преминаване на цялото население да го разпознае), активна роля е изиграло местното ръководство на ВМОРО в лицето на неговия водач, да не се стигне до провал. В запазени писма от тайната поща на революционните деятели се разкрива важната роля на Вълко Шишманов в дейността на карлуковския революционен комитет.

ДУШЕВНОСТТА НА ТРАКИЙСКИТЕ БЪЛГАРИ

КОСТАДИНКА ДИМИТРОВА

Тракия – земя на дедите ни. За тракийските бежанци е сълза неизплакана, песен недопята, въздишка и стон, частица от сърцето на България.

Бежанци – поток от хора и съдби към ничия земя поели, с телата и душите си, нагърбили се с толкова страдания. Като потомка на бежанци целия ми живот премина сред тях в Казанлък и Ямболско.

Живях с тяхната мъка и болка, с погледите им отправени към Тракия и надеждата да се завърнат в бащиния дом, макар изпепелен. Да погребат телата на близките си, да ги прелеят някога?! Възхищавах се на упоритостта и твърдостта им, решимостта да оцелеят без хленчене и просия, без надеждата, че някой друг ще им помогне. През периода 1914–1926 г. в Казанлък са намерили прием над 40 семейства пръснати по селата. Общата съдба ги сближава и успяват да действат от общината място за общ бежански квартал. Задружно секат кирпичи и строят къщи на старите хора, многодетните семейства и вдовиците. Първо на тях, а после на себе си. Всичко се върши на доброволни начала „меджия“. Мъжете намират добър прием в „Арсенал“ и само-

летната фабрика. Изявяват се като възприемчиви, трудолюбиви, инициативни и дисциплинирани работници. Част от средствата си влагали за издръжка на децата си в Механотехникума и летателното училище. С други закупили книги и създали квартална библиотека. Обединили се и образували своя тракийска организация. Какви хора! Доброволно и с чувство за удовлетворение помагат на безпомощните! Хора с високо съзнание, добронамереност и състрадание. Жените активно помагали на семейството с много физически труд, като работели на нивите и градините на заможните граждани. Със сърп и мотика, хурка, стан и куки без да се срамуват от всякакъв труд препечелвали добре. Сръчни и с усет за красота плетели дантели за гражданките, предели им прежди, бродирали красиви шевици, шарени черги. С тази си дарба се прочули в целия град, като излизали всяка неделя на улица „Марица“ за поредното хоро или някой празник. Тогава гражданките с удоволствие идвали при „беженарите“ да се нагледат на хубави сукмани, везани ризи и дантели. Тракийци умеели да подтискат сълзите си и ги превръщали в песен. Гайдата на Чилика, кавалът на Петър и гъдулката на

Гечето отпускали душите, развеселявали сърцата и подканяли жените да пеят песните донесени от родния край, да заиграят кръшните тракийски хора. Но мисълта за бащиния край и преживяния ад не ги напуска никога... Оттам те донесли обичаите и песните свързани с тях. Коледари, лазарки и пеперуди задължително посещавали всяка къща. И отново всичко, което събирали дарявали на най-бедните. Какво благородно и хуманно дело! Когато омалеели обувките и дрехите на децата ги дарявали на близките си, те купували нови 2-3 номера по-големи. Характерна черта била спестяването и икономията. Дори парцалче не хвърлят – памучните цепеха и изтъкаваха шарени черги, а вълнените развличаха за одеала, пълнеха и дюшеци и възглавници. Каква сиромашия, колко труд и мъка и как да оцелееш – това го могат само тракийските бежанци. И до сега те поддържат духа и родовата памет чрез смодейния си състав и стогодишната си тракийска организация. Помня как на празника „Св. София“ жените минаваха във всяко семейство и събираха продукти (боб, брашно, плодове и пари), от които на този ден мъжете варяха казан с курбан и фасул. От брашното Таньо фурнаджията

изпичаше питки. На този ден жените поливаха улица „Марица“, измитаха я и пред фурната застлилаха месали и шарени черги. Седем жени носеха името София. Всяка донасяше тава с баница и вино. С това черпеха насядалите на общата трапеза хора. Мъжете разсипваха курбана и фасула, а бай Таньо разнасяше топлите питки. Започваше общата трапеза със задявки и хумор. Засвирваха музикантите, а Софиите залавяха първото хоро. Тракийци умееха и да се веселят, възпроизвеждаха сватби, играеха „пеперуда“, обличаха се като мечкадари, врачки, лингори...Ето как на общите празници се извисява душата на тракиец, а общата трапеза ги сплотява...

Като млада учителка бях назначена в Ямболско бежанско село на 5 км. от с. Атолово, където моите родители са били заселени в Шароновите къщи. Тук хората бяха от Булгаркьой (Одринска Тракия) – първото най-пострадало село, изпепелено през 1913 година, а 1130 души посечени и убити. Сега близо 40 години след „кървавата неделя“ жените носеха черни роби до земята и черни кърпи, забулени до очите както при монахините. При тях болката не беше отминала, защото всяко семейство беше дало по 1, 2 и 3 жертви. Тъжни,

отчаяни и винаги с наведени глави жените се събираха при селската чешма и докато си чакаха реда разговаряха все за съдбата си и бършеха бликналите сълзи. Мъката сякаш издълбаваше все по-дълбоки бръчки по лицето, смаляваше ги, погледа им блуждаеше на там... Чувах как двете учителки сплели косите си и се хвърлили в горящата къща, Елка и Милкана пък се хвърлили в кладенеца. Слушах и не вярвах, как влачейки се като змия с пречупен гръбнак тези хора са оцелели - невероятна сила и воля, сякаш слушах легенди. Общувайки четири години с тях, съпреживях мъката и отчаянието им, но забелязах и една черта на гордост и самочувствие, която най-често изразяваха с думите: „барим не станахме за резил и нито една жена не се потурчи, нито един човек не остана да живее в Турция заради пари, имот“.

За душевността на тракийци заслужилата учителка Янка Ташева пише в една своя публикация: „Боже, колко много мъка има в тоя свят. Мъката! Тя е наша спътница неканена, но крачи, крачи с нас, мъка и обич... Тази обич ни отведе при Ваня Ковачева, жена с два инсулта. Три години тя гледа света през

своя прозорец. Посетихме я изненадващо с Костадинка Димитрова – председател на тракийското дружество. Тази среща се превърна в сълза и песен, в усмивка и стон! Ваня се измъчваше, че не е изпяла песен за мен и запя „Янка, Янка загалила“. Дъщеря ѝ се изненада. Трогна се и сълзи обляха лицето ѝ. А сега Ваня пееше. Пееше песни за мен – Яна! Плачех и слушах онемяла! При всяка песен вмъкваше и моето име. И не спираше, не спираше Ваня! Пееше в леглото от душа и сърце. Незаменим, неповторим миг! Божествен миг! Да отидеш при болен човек, а той повече от час да пее, да реди песен след песен! Какъв глас извиваше тази невероятна жена тракийка от Беломорска Тракия?! Откъде извираше? Откъде идваше? Кой и даваше сили? Ти ли Господи?...Ти ли Боже! Това беше чудо, чудо! Дъщеря и Мариана и Костадинка пееха с нея. Аз не можах! Аз плачех! Обич и мъка се преплитаха една в друга! Сълзи и песни, песни и сълзи се целуваха. Сега разбрах, че тракийците са хора, които могат да превръщат и сълзите в песен! И така тракийката Ваня изпя последната си песен за Тракия и след два дни напусна този свят. Това е душата на тракиец!

„Познаваш ли щастливи бежанци под чужда стряха с песен да заспиват? Щастливи ще са само техните души, когато към отвъдното пътуват...“
(Стих. Ел. Великова)

Авторката е почетен председател на тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ – гр. Казанлък

НЕУГАСВАЩИЯТ ОГЪН НА РОДОЛЮБЕЦА ГЕОРГИ МАРИНОВ

АНГЕЛ ГАЙДАРОВ

На 2 декември т.г. се навършиха 85 години от рождението на Георги Маринов – с псевдоним Ардо Ардов, роден на 2.XII.1934 г. в село Покрован, Ивайловградско. Средното му образование, придобито в Хасково е педагогическо. По-късно завършва задочно СУ „Климент Охридски“. Целият му трудов стаж е учителски. С писане се занимава от най-ранни години. Негови произведения са публикувани в местни и централни издания, отличавани са в местни и национални конкурси. 16 години е нещатен кореспондент на вестник „Септемвричче“. През 1992 г. издава публистичната книга „Мястото на диктаторите“, през 2007 г. – поетичния сборник „Подвига възпели“, през 2009 г. – „Посвещение“, а през 2010 г. книгата „Момите люлки сторили“, в която са записани, съхранени и нотирани автентични песни от негово-

то родно село. Последната му книга, излязла през 2012 г. е „Българският видоуден“.

Отраснал в многолюдно семейство, Георги Маринов е достоен потомък (внук) на своите предци, трагично загинали в борбата за църковна независимост и национална свобода през злокобната 1913 година. От малък е закърмен с идеите на тракийското движение и израства като голям родолюбец, обичащ родния си край, работещ за неговото духовно израстване. През седемдесетте години на миналия век успява с много труд, слушайки изпятите песни от местните жители на село Покрован, да ги запише не само в писмен вид, но и на магнетофонна лента, като някои от тях ги и нотира. Също така Георги Маринов е записал и пеани хора, които днес се изпълняват от местни танцови и певчески състави, с които печелят медали

на различни фолклорни фестивали. Този труд е събран и съхранен в книгата „Момите люлки сторили“.

На последните две книги „Посвещение“ и „Момите люлки сторили“ беше направено представяне от известния краевед Димо Чанков, който вече не е между живите. Няма да забравим неговите послания към сънародниците си: „Направеното добро за родния край никога не е достатъчно. Да се обединим, като един и злото да победим.“ Неговата духовна сила не му даваше покой да пише за родния си край. Стиховете „Малката земя“ и „Тракия“, които той написа, са израз на големия му родолюбив дух. С голямо желание посещаваше честванията на „Илиева нива“.

След пенсионирането си живееше в град Хасково. На 12.IX.2013 г. след кратко и тежко боледуване ни напусна големият родолюбец Георги Маринов. Няма никога да го забравим!

КНИГА НА МАРИЯ НИКОЛАЕВА С РАЗКАЗИ ЗА БЕЖАНСКАТА ОРИС

МАРИЯ ДИМИТРОВА

В навечерието на светия християнски празник – Деня на християнското семейство в клуба на дружество „Тракия“ в Ямбол бе представена шестата книга на Мария Николаева „Въпроси, въпроси, въпроси“.

Тържеството откри председателката на женската секция на дружеството Русанка Щилиянова. В своето слово тя подчерта ролята на християнското семейство за оформянето на мирогледа и морала на подрастващото поколение. Мария Николаева сподели с присъстващите, че, от всичко поместено в последната ѝ книга, най-близко до сърцето ѝ са двата разказа за бежанската орис на децата ни. Единият – с нейната баба Мария и баща ѝ (40 дневно пеленаче) по време на тежкия път от с. Теслим (Беломорска Тракия) до гр.Сливен. За другия разказ авторката благодари на една от най-младите членове на дружеството – Стоянка Влайкова, която се съгласи Мария Николаева да преразкаже и помести в книгата си трагичната история на прабаба ѝ – бежанка от с. Селиолу (Лозенградско).

В края на тържеството всеки получи като подарък новата книга на Мария Николаева, която покани присъстващите за съпричастност към нейната благотворителна мисия – доброволно събиране на средства за закупуване на спално бельо за едно от отделенията на Ямболската болница.

ТРАКИЙСКА КОЛЕДА В ПАВЛИКЕНИ

Потомци на тракийските бежанци от Търново, Узункюприйско се събраха на Тракийска Коледа. Събраха ги тракийските песни и хора. И тракийското знаме, което гордо развяха. Много песни изпяха и от сърце се повеселиха. Обещаха си още много нови срещи и в Павликени и с Националната инициатива „Завръщане към корените и по обратния път на децата и в проявите на Съюза на тракийските дружества в България. И за красивите и за вълнуващите и за веселяшките мигове всички на Руми Борисова благодариха!

Почина Тодор Мухтаров

На 14 декември на 91-а годишна възраст почина доайенът на кърджалийските журналисти Тодор Мухтаров. Бе човек, който обичаше хората и намираше добра дума за всеки. Бе изключително скромен и етичен. Еталон за журналист!

Роден през 1928 г. в село Петково, Смоленско. Завършва през 1947 г. гимназия в Кърджали. Учи във Висшето военно-морско училище във Варна. Завършва Института за учители-специалисти в София.

От 1956 г. е журналист във в. „Нов живот“. Той е човекът насърчавал в първите им стъпки плеяда от местни журналисти, хумористи, кореспонденти.

Първ носител през 2000 и 2001 г. на годишната журналистическа награда „Мара Михайлова“. Награден е с отличието на Съюза на българските журналисти „Златното перо“ и орден „Кирил и Методий“.

Поклон!

Сбогом, адаш. Никога няма да забравя, че ти бе първият ми учител по вестникарство. Имаше право Иван Бунков, когато те нарече „една безкрайна родопска пътека в безкрая“.

Тодор Коруев

ТРАКИЙКИ ПОДАРЯВАТ ИЗРАБОТЕНИ ОТ ТЯХ ТЕРЛИЦИ

АНЕТА ГЕОРГИЕВА

По инициатива на народното читалище „Тракия – 2008“ и тракийското дружество „Георги Сапунаров“, жените – тракийки из-

работиха терлици – над 50 чифта, които подариха на децата от Школата по етнография при Младежкия център – Хасково с ръководител Нели Арнаудова.

Подаряването на те-

рлиците стана в салона на дружеството, където се събраха жените, изработили терлиците и децата.

Дарението на тракийки е с препоръката терлиците да послужат за организиране на базари, като средствата от тях бъдат предоставени за лекуване на болни деца. Събитието беше посе-

тено от много граждани. Тракийките обещаха да научат децата да плетат терлици. Най-оригинални от жените Ася Македонска, Радка Илиева, Грозданка Караянева, Златка Михайлова, Величка Михова, Янка Примова и Анета Георгиева.

На основание чл.26 от ЗЮЛНЦ и чл.6 ал.7 от Устава

ЦЕНТРАЛНОТО РЪКОВОДСТВО /УС/ НА СЪЮЗА НА ТРАКИЙСКИТЕ ДРУЖЕСТВА В БЪЛГАРИЯ /СТДБ/

свиква общо събрание на Съюза на тракийските дружества в България, което ще се проведе на 25.01.2020 год. от 11.00 часа на адрес: гр.София, ул.Стефан Караджа 7А-сградата на Тракийския дом,при следния дневен ред:

1. Отчет за дейността на СТДБ за 2019год.-докладва председателят на СТДБ-Красимир Премянов
- 2.Отчет за изпълнението на бюджета на СТДБ за 2019год.-докладват проф.Стати Стев-член на ЦР,работна група
3. Приемане план-програма за дейността на СТДБ за 2020год.-докладва председателят на СТДБ Красимир Премянов
4. Приемане на бюджета на СТДБ за 2020год.-докладват председателят на СТДБ Красимир Премянов и проф.Стати Статев-член на ЦР, работна група
- 5.Приемане на нови членове-докладва председателят Красимир Премянов
- 6.Прекратяване на членство в СТДБ-докладва председателят Красимир Премянов
- 7.Приемане на промени в устава на СТДБ-докладват председателят Красимир Премянов и Десислава Костова
- 8.Приемане на декларация на СТДБ – докладва проф. Васил Проданов-член на ЦР
9. Разни

При липса на кворум, на основание чл.27 от ЗЮЛНЦ събранието се отлага с един час и ще се проведе на същото място и при същия дневен ред,независимо от броя на явилите се членове.

Писмените материали,свързани с дневния ред на общото събрание,са на разположение на адреса на управление на СТДБ. При поискване,те могат да бъдат предоставени на всеки член на СТДБ.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците в Съюза през месец януари 2020 г.

Станка Чакалова – София..... – 2 януари 1947 г.
 Димчо Апостолов – Карнобат..... – 3 януари 1944 г.
 Златко Попчев – Шумен..... – 5 януари 1941 г.
 Емилия-Боряна Славкова..... – 5 януари 1943 г.
 Янко Бакалов – Средец..... – 6 януари 1945 г.
 Николай Хаджиев – Стара Загора.. – 19 януари 1979 г.
 Недялка Любенова – Любимец..... – 19 януари 1960 г.
 Божко Божков – Исперих..... – 19 януари 1951 г.
 Мила Спасова – Карнобат..... – 22 януари 1939 г.
 Надежда Недкова – София..... – 24 януари 1930 г.
 Лазар Налбантов – Бургас..... – 25 януари 1986 г.
 Светла Славова – Димитровград..... – 25 януари 1978 г.
 Красимир Премянов – София..... – 27 януари 1955 г.
 Ваня Стоянова – София..... – 28 януари 1961 г.
 Хайгашот Агасян – София..... – 28 януари 1957 г.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталожен номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: д-р Ваня ИВАНОВА чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ
 e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

БАНКОВА СМЕТКА
 СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STSBGSGF
 Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Златка Янева (Сливен) – 0897601560; Анета Георгиева (Хасково) - 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

Спомениите

на 108 годишния Неделчо Мавров Бойков
от Свиленград, бежанец от Беломорска Тракия

Клуб „Млади възрожденци“ към СУ „Д-р Петър Берон“ – Свиленград е създаден от Ангел Ангелов, учител по история и география. В своята пет годишна дейност се запознаваме с историческата роля на Българското Възраждане, с идеите на Васил Левски, със завръщането към родовите корени. За особени заслуги в утвърждаването и разпространението на идеите и ценностите на Апостола, клубът ни бе награден с почетен караул пред паметника на Васил Левски в София, ръководителят с грамота. По време на занятията се запознахме с

■ На гости при дядо Неделчо

превземането на Одринската крепост, с Балканските войни, разгледахме клаузите на Ньойският мирен договор от 27 ноември 1919 г. Един есенен ден, на 28 ноември т.г., сто години и един ден след подписването на Ньойският мирен договор, ние се срещнахме със столетника най-възрастния българин Неделчо Мавров Бойков, роден на 4 април 1912 г. в село Мерхамли, Беломорска Тракия (дн. Пеплос). Баща му е Мавер Бойков Арабаджиев. Родната му майка умира през 1917 г., оставя сираци три деца – Наста, Ангел и Неделчо. Втората му майка Елена довежда Анастасия, Иван и Пауна. Преродени са Бойко и Мата. Общо осем деца. Неделчо има 4 деца, 6 внука, 7 правнука и 2 праправнучета. Той ни разказа своите спомени, преживявания и теглила, които искам да ви предам в следващите редове:

„Юли 1913 г., когато съм бил на една година, бягаме с каруцата към Маджарово. На следващата година се връщаме в село Мерхамли. Тук израствам до седемгодишна възраст. С по-големия ми брат и сестра ходихме да пасем крави. Спомням си като пасяхме крави, играем под един бадем. Изведнъж пада от дървото една топка – голям гущер, около който е завита змия. Уплашихме се и тръгнаме да бягаме. На кръста си имам завързана ножка на дълга връв. Като бягам ме удря по краката и тичаме тичаме... като мислим, че ни гони змията.

През зимата станах ученик в първи клас. Пишихме на плочи. Но Беломорска

Тракия се дава на Гърция съгласно Ньойския договор.

На 15 май 1920 г. на летен Атанас правят селски събор. Към 11 часа дойде заповед до една седмица да напуснем Мерхамли. В селото дойдохме европейски войски. На 20 май бягаме. Аз за втори път съм бежанец. Мъжете с животните тръгват за България. Децата и жените ни натовариха на влака през Одрин за Свиленград, който беше български. Тук стоим десет дни. Натоварват ни на влака за Симеоновград към Нова Загора до Ямбол, където стоим 2-3 дни. След това цялото село се качихме на теснолинейка с коне. Вървяхме дълго. Стигнахме до голяма поляна – Гиглов чифлик. Собственикът от друга държава, отглежда крави. Сваляйте багажа! Ние се пръснахме. Настаниха ни в един голям обор. Разделиха го на всяко семейство по четири метра. Идва зима. Оборът няма комини. Не можем да се отопляваме. Тук бяхме до пролетта. Измъчихме се, но бяхме задружни в неволята си. Помагахме си.

Мъжете научават за прочутото с добра паща с. Костур в Сакар планина. На 21 март 1921 г. се разделяме на групи за село Костур, село Лисово и село Студена. Ние се установяваме в с. Костур. Тук заваряваме дванайсет семейства одринци, от Чопкьой и от Мерхамли 15 семейства.

Всяко семейство със 150-200 овце. Настаняват ни в салми с по три довара. Бащите и майките тръгват да жънат в други села. Вземат по малко пари, за да купят мишеята. Не стигат парите за чам, по-добрия дървен ма-

**Тракия
„Колко стъпки помни тази равнина.
Тук дедите наши слагали са кости.
Давала им сила в мир и на война,
да застават твърдо пред незвани гости.“**

териал. Покриваме салмите. Чуват за Карчев съзък, нарязват камъши, правим плетеници, замазваме с кал. Така посрещаме зимата, но идва студена зима. Пада голям сняг. Част от животните без покрив и фуражните без покрив и фураж измират. С кожките им покриваме колибите. Месото за храна. Бежанските беди бяха страшни. Бяхме десетчленно семейство, живяхме трудно. Мъките при бягането бяха големи в името на българската вяра.

Така до 1927–1930 година, когато идват пари от Тракия – облигациите, заеми за бежанците. Оземлиха ни. С непосилен труд отглеждахме тютюн. През 1936 година – с. Костур цъфна, с червени керемиди покриваме къщите. Много мъки и страдания. Много народ се погуби. Лошо нещо е робството и бежанството.

Още по-лоши са войните. През 1943 г. ни взеха запас в Беломорието. „Маларията“ върлуваше. На 23 декември 1944 г. ни изтеглиха към фронта (Втората световна война), към Сърбия-Нови сад, с. Земен-Хърватия, на Дунава с. Батина, спираме в Унгария. Ротата ни я нарекоха маларична. Не взехме участие в боевете.

Но и тази война взе много жертви, за да се извоюва свободата. Свободни и в мир се живее лесно. Преместихме се в гр. Свиленград, построихме си къща, изучихме

си децата, но тъгата по Беломорска Тракия остана. Родителите ни искаха да се завърнат по родните места, но така ине успяха. Аз съм един щастлив тракийски българин – бежанец, защото успях да се завърна в бащиното ми огнище. Благодарение на г-н Георги Манолов, умен и успешен кмет на Свиленград, потомък на тракийски бежанци от Мерхамли, който уговаря превоз и официално посрещане на жители от с. Костур и с. Лисово (потомци на бежанци) в днешното гръцко село Пеплос (Мерхамли). Бях много щастлив, че се ориентирах за разположението на църквата – обновена, училището, кръчмата и къщите. Взех пръст и камъчета, донесох ги на гробовете на моите родители. Преживяхме силни родолюбиви чувства.“

Слушайки разказите на дядо Неделчо, и гледайки филма на Мира Добрева „Столетници“, у мен се роди желанието да науча още нещо за историята

на село Мерхамли. Земята на Мерхамли до 1856 година била обща с тази на село Теке. Тя била във владение на чифликчията Хаджи Емин бей. След неговата смърт го наследили синовете му Мюсим бей и Хасан бей. Мерхамлийци са закупили земята от Хасан бей за 6000 лири. Така към 1864 година се

образувала Доганхисарската махала. Към нея се присъединяват и семейства от с. Пишман, от където са родовете на моите прабаба Митра и прадядо Нико (родителите на дядо ми Димитър).

В началото са били 60 български къщи, а до 1912 г. достигнали 120 къщи. Село Мерхамли се прочуло със сладките си дини и ароматни пъпеши. Отглеждали пчели и много животни. Засели черничевы насъждения – създали условия за отглеждане на коприна. Построили църква „Св. Атанас“. След нея си построили и училище. През 1898 г. бил създаден революционен комитет. Тук идват войводите Таню Николов и Бойко Чавдаров. От Мерхамли е родом войводата Димитър Маджаров, който заедно с Руси Славов и четите им спасяват българското население от башибозуците и редовна турска войска. През Балканската война тук е пленен 14-хилядният корпус на Явер паша – на 23 ноември 1912 г. от сборна конна бригада на кърджалийски и родопски отряди и македоно-одринско опълчение. През юли 1913 г., когато в нарушение на мирния Лондонски договор турците преминават линията Мидия-Енос, населението е прогонено

към България. След реокупацията на Тракия, мерхамлийци се завръщат в селото си. Но предстои нова бежанска вълна, продуктивана от клаузите на Ньойският мирен договор от 27 ноември 1919 г. За тази втора бежанска вълна са разказите и спомените на столетникът дядо Неделчо Мавров Бойков. Същите неспогоди и мъки на бежанци от Тракия са преживели и моите прабаба Митра и прадядо Нико, родителите на дядо ми Димитър, които са останали сираци и са се преселили в с. Костур, с. Лисово и покъсно в Свиленград. Тяхната съдба събрах и записах в разказа „Преплетените съдби на две мъниста от скъсаната бежанска огърлица“, с който участвах в конкурса за есе, разказ за ученици на тема „Завръщане към корените“ (Родовата памет е жива).

През 2019 година, по време на вълнуващото приключение – експедиция под наслов „По обратния път на дедите ни“ и „Завръщане към корените“ посетих земята на моите предци – с. Доганхисар (селото на Капитан Петко войвода) в близост до с. Пишман, откъдето взех камъче и пръст. По време на експедицията научих много за пътя, по който са бягали нашите предшественици, разбрах причините за събитията от далечните 1912–1913 години. Осъзнах, че войната нищо добро не може да донесе на народите. Войната носи само нещастия – изоставени деца, убити мъже и жени, разделени семейства, разрушени домове. Научих интересни неща за всеки град и всяко селце, в което бяхме. Запознах се с най-различни хора – възрастни и деца на моята възраст, участници в експедицията.

И сега, пишейки за преживените не само от дядо Неделчо, но и от моите прадеди събития, още веднъж се пренесох назад във времето, почувствах мъката и скръбта, изпитах трудностите и изпитанията, през които са преминали семействата на тракийските бежанци.

Доживя дядо Неделчо дълголетие над столетие, да разказва на нас, младите за Слънчева Тракия и за прокуденото от нейните територии българско население.

Затова нека пазим родината си, нека помним трудностите, с които е извоювана свободата ни и да не допускаме отново да я изгубим. Нека съхраним историята на предците ни и да я предаваме на следващите поколения, за да се знае и помни.

Записал историята на Дядо Неделчо

ДИАН СТЕФАНОВ ПОВОП – ученик от IX-в клас в СУ „Д-р Петър Берон“ – гр. Свиленград, отличен с Голямата награда в конкурса за есе и разказ на тема „Завръщане към корените“

■ Диан Попов